

Nyt fra historisk videnskab

HJÆLPEMIDLER

Vejledende Arkivregistraturer XII. Rentekammeret. I. Danske og norske afdelinger 1660–1848. Ved JENS HOLMGAARD. Udgivet af Rigsarkivet. København 1964. xlii + 282 s. 33 kr.

Rigsarkiv og landsarkiver er forunderlige institutioner. For den der har lyst, vilje og tid ligger her et umådelig rigt materiale til en førstehåndsbelysning af mange sider af dansk historie, også selv om meget stof allerede er gjort til genstand for grundige undersøgelser. Materiale-mængden er så stor, og synspunkterne for undersøgelse og behandling af materialet så forskellige fra generation til generation og fra forsker til forsker, at mulighederne for ny og frugtbar forskning aldrig udtømmes.

Af grundlæggende betydning for forskningen i arkiverne er det arbejde der udføres for at registrere og ordne materialet, at intet skal henligge upåagtet med fare for at bortkomme, og at alt bliver tilgængeligt i en overskuelig form. I dette registrerings- og samordningsarbejde har arkivforskningen, udført af arkivernes embedsmænd, ydet historieforskningen en uvurderlig stor hjælp, som kalder end flere superlativer frem, når den rækkes i bogform, således som det har været tilfældet med en række af Rigsarkivets registraturer, sidst den om rentekammerets danske og norske afdelinger under enevælden. I mange år har den der vilde kende til indholdet i rentekammerets vældige dokument-samlinger vedrørende Danmark-Norge under enevælden været henvist til en seddelregistratur i Rigsarkivets læsesal, suppleret med J. Blochs i 1892 udgivne registratur, der efterhånden blev svært forældet. Den af nuværende landsarkivar J. Holmgaard besørgede oversigt er i enhver henseende en ypperlig nøgle til rentekammeret, i modsætning til den mere end 70-årige forgænger forsynet med en indledning om fortidens kassationer, hvoraf flere har fået katastrofal betydning, om arkivaliernes ordning og om den nyindførte nummerering af protokoller og pakker. Dertil er inden for de enkelte perioder gjort rede for kammerkollegiets historie, organisation og ressorts, med en kort og instruktiv omtale af de mange kontorer, der hørte til i kammerets ret så komplicerede arbejds-gang. Registraturen er således tillige en håndbog i væsentlige sider af dansk statsadministrations historie under enevælden. Og endelig er bogen udstyret med et solidt person- og stedsnavneregister, med sidstnævnte som noget nær et sagregister. Savnet af et egentligt sagregister med henvisning til de arki-

valier, hvis sagsindhold i korthed er anført, og som ikke lader sig finde ved hjælp af indholdsfortegnelse og person- og stedregister, er ikke stort. Et sådant register lod sig dog nok gennemføre. Det er eksempelvis ikke få gange, Jens Holmgaard i sagsbeskrivelserne – uden for de registraturafsnit, der specielt omhandler bygningssager – nævner de for en kunsthistoriker så forjættende ord »bygning« eller »byggeri«. Disse steder findes kun ved en gennemlæsning af alle muligt relevante afsnit i bogen. Den her fremførte betragtning skal imidlertid ikke opfattes som en beklagelse, thi manglen af et sagregister gør registratur-læsningen til det første lykkelige spændingsmoment på vejen ind til en fascinerende forskning.

KNUD VOSS

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm og hjælpemidlerne til dets benyttelse. En oversigt. Af HARALD JØRGENSEN. København 1966. xxvii + 315 s. 27,50 kr.

I alt for høj Grad har det sjællandske Landsarkiv ligget i et videnskabeligt Vacuum, tildels vel paa Grund af Københavns talrige Brande, der har tilintetgjort de ældste Dele af Bispearkivet oma., men vel især fordi andre og mere »centrale« Institutioner i Hovedstaden har tiltrukket sig saavel Forskernes Opmærksomhed som adskillige Særsamlinger, Privatarkiver etc.

Med den nye Bygning, som lige er taget i Brug, er der nu skabt storartede Faciliteter for saavel Arkivalierne, Personalet som ikke mindst Forskerne, og netop nu foreligger højst betids en Oversigt over Landsarkivets talrige og ofte umiddelbart uoverskuelige Fonds, en »Arkivfører«, der, indledt af et udførligt »Historisk Rids« over Institutionens godt 75aarige Historie, i den sædvanlige systematiske Rækkefølge bringer en summarisk Omtale af hver enkelt Arkivgruppe med Aarstal for ældste og yngste Arkivaler deri. Dertil kommer, hvad Benytterne nok skal vide at blive taknemmelige over, stadige Henvisninger til de mere udførlige Registraturer, det være sig de trykte (for Exempel over Kirkebøgerne), »de foreløbige Arkivregistraturer« (duplikerede) eller Landsarkivets egne Seddelkartoteker m.m., og i enkelte Tilfælde ligefrem til arkivvidenskabelige Afhandlinger etc.

Selv en simpel Gennemlæsning af denne Oversigt viser til Overflod, at Landsarkivet indeholder andet og meget mere end de personalhistoriske Kilder (Kirkebøger, Skifteprotokoller o.lign.), som endnu udgør Hovedbestanddelen af de daglige Expeditioner. Især maa her fremhæves de betydelige og ofte meget gamle Raadstuearkiver (ikke mindst det fornemme Helsingørs Arkiv bør her nævnes), Godsarkiver (f. ex. det omfattende Holsteinborgs Arkiv) og Lavsarkivalier (her burde det maaske have været anført, at ca. Halvdelen af det københavnske Materiale findes paa Stadsarkivet), Skolearkiver, Jernbanearkiver oma. Specielt udførligt omtales de talrige Kommissionsdomstoles Arkivalier, idet der her ikke blot er Tale om principielt vigtige Sager, men ofte om Anliggender, der – hvad man ikke umiddelbart skulde vente – berører andet end Landsarkivets naturlige Omraade, saaledes en Række Akter fra Provisorietiden (saavel Holstebro-sagen 1885 som Brønderslevaffæren 1886 findes her).